

Jeanne Bieruma Oosting
schildert haar uitzicht op het
Oosterpark in Amsterdam.
Circa 1970.

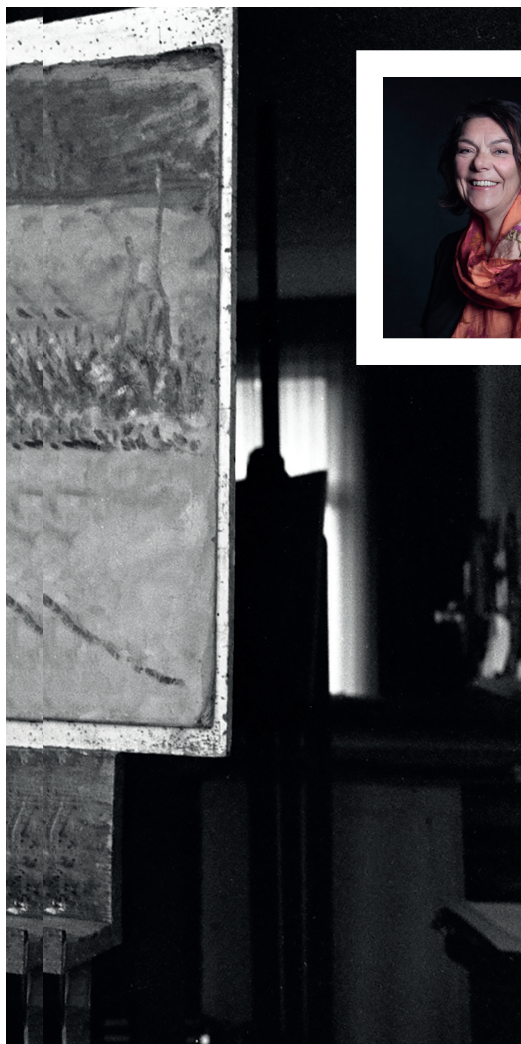
'IK HOORDE DE EERSTE FEMINISTISCHE GOLF!'

In elk nummer vraagt Alies Pegtel een historicus naar zijn of haar historische sensatie. Naar het moment waarop, zoals Johan Huizinga het benoemde, heden en verleden lijken samen te vallen. Een gevoel dat vaak volstrekt onverwacht wordt opgewekt door een document, voorwerp, geluid, geur, locatie of inzicht. Deze maand spreekt biograaf **Jolande Withuis** over een ontroerende ontmoeting.

Kent u de historische sensatie, zoals door Johan Huizinga omschreven?

'Het grappige is dat ik het nooit als zodanig benoemde, maar dat ik zoiets wel sterk heb ervaren. Momenteel werk ik aan een biografie over de schilderes Jeanne Bieruma Oosting (1898-1994).

Je zou het een historische sensatie kunnen noemen waardoor ik door haar geïntrigeerd raakte. Zelf noem ik het een tijdscapsule; ik werd als het ware in de tijd van Jeanne teruggeworpen toen ik haar ontmoette. Die ervaring was zo indrukwekkend dat zij me niet meer heeft losgelaten. Het moest er eens van komen dat ik een boek over haar zou schrijven.'

Jolande Withuis

Socioloog Jolande Withuis (1949) doceerde vrouwenstudies aan diverse universiteiten en was onderzoekster bij het NIOD. Van haar verschenen onder andere *De vrouw als mens. De mythe van het sekseverschil* (2007); *Weest manlijk, zijt sterk. Pim Boellaard 1903-2001; Het leven van een verzetsheld* (2008); *Juliana. Vorstin in een mannenwereld* (2016), en het autobiografische *Raadselvader. Kind in de Koude Oorlog* (2018). Haar biografie over Jeanne Bieruma Oosting verschijnt in 2022.

'Een geleerde vrouw' noemde ze u?

'Inderdaad. Typisch een term uit het begin van de vorige eeuw, die mijn collega's en ik voor onszelf niet zouden gebruiken. Enfin, haar uitnodiging was *an offer I could not refuse*. Aan het Amsterdamse Oosterpark - ze heeft het uitzicht diverse malen geschilderd - ontving ze me met een sigaret in haar mondhoek. Ze was toen 92, en ging me voor op de trappen naar haar atelier. Daar werd ik onderworpen aan een verhoor. Had ze goed gehoord dat een man mijn telefoon had aangenomen? Ik was toch wetenschapper - dan had ik toch zeker geen man? En nu komt het, toen maakte ze de opmerking: "U kunt toch geen twee heren dienen?"'

Wat dacht u? 'Er schoot meteen door me heen: ik hoor de eerste feministische golf! Ik werd terug gekatapulteerd naar de tijd waarin je als vrouw alleen geslaagd was als je getrouwd was. Zeker in het rijke milieu waaruit Oosting kwam, was het *not done* om een vak uit te oefenen. Om schilderes te worden had ze harde gevechten moeten voeren met haar vader. Ze was vertrokken naar Parijs, had daar in armoede geleefd. Ze had voor het schilderen gekozen en afgezien van het geëigende pad. In haar optiek was het onmogelijk om man en vak te combineren. En een gehuwde vrouw was natuurlijk ook rechteloos. Dat zag ze aan haar moeder.'

Indrukwekkend? 'Het ontroerde me.

Ze was kordaat en eigentijds, maar de overtuiging dat je als werkende vrouw vrijgezel moet zijn zat diep. Het klonk als een mantra waarmee ze de prijs accepteerde die ze voor haar keuze had betaald. Vrouwen zoals zij, die afweken van de sociale conventies, worstelden vaak met eenzaamheid.'

En nu werkt u aan haar biografie.

'Ik begin rond acht uur. Vakanties en weekends zijn aan mij niet besteed. Ik reis door de tijd. Ik heb een heerlijke werkkamer met uitzicht over de oude stadsmuur van Zutphen, waar ik in stilte werk. Aan de wanden heb foto's van Jeanne hangen. En ik heb geweldig materiaal. Er is een mooi archief bij de Rijks-kunsthistorische Dienst en haar familie heeft me persoonlijke correspondentie in bruikleen gegeven. Ruim 2000 brieven vanaf 1915, in vrij onleesbare handschriften. Dat zijn de gangbare historische sensaties. Via haar levensloop maak ik een tijdreis door de twintigste eeuw, ik zie de geschiedenis aan me voorbijtrekken.'

Droomt u inmiddels over Jeanne?

'Dat niet, maar ik ga wel met haar naar bed. Voor ik in slaap val, denk ik na over hoe zij over het een of ander zal hebben gedacht of redigeer ik de teksten die ik die dag heb geproduceerd.' <<

■ Alies Pegtel is historicus en journalist.

Kunt u die ervaring beschrijven?

'Dertig jaar geleden ben ik gepromoveerd, en van mijn vrienden mocht ik een cadeau uitzoeken. Ik wilde graag een aquarel van Jeanne Bieruma Oosting, maar de galerie die haar werk verkocht had niets naar mijn smaak. Een paar dagen na mijn galeriebezoek ging de telefoon. Mijn man vertelde dat ene Oosting had gebeld. De schilderes had gehoord dat ik een schilderij zocht en dat het om een promotiegeschenk ging. Ze vond het mooi dat een "geleerde vrouw" een werk van haar wilde. Wilde ik niet naar haar atelier komen om daar eens te kijken?'